

Aalto-yliopisto
Kauppakorkeakoulu

Taloustieteen perusteet

Luento 1

Matti Sarvimäki

Taloustieteen perusteet 2021

Opettaja: Matti Sarvimäki (www.aalto-econ.fi/sarvimaki)

Assistentit:

Henni Puhakka

Olli Putkiranta

Max Toikka

Taloustieteen perusteet 2021

Tavoitteet

- muodostaa kokonaiskuva talouden toiminnasta
- oppia systemaattista ajattelua

Aluksi

- tärkeimmät kysymykset alkukyselyn perusteella
- esimerkki taloustieteellisestä kysymyksestä

Esimerkki taloustieteellisestä kysymyksestä: Mistä leipä tulee?

About two years after the break-up of the Soviet Union I was in discussion with a senior Russian official whose job it was to direct the production of bread in St. Petersburg. "Please understand that we are keen to move towards a market system", he told me. "But we need to understand the fundamental details of how such a system works. Tell me, for example: **who is in charge of the supply of bread to the population of London?**"

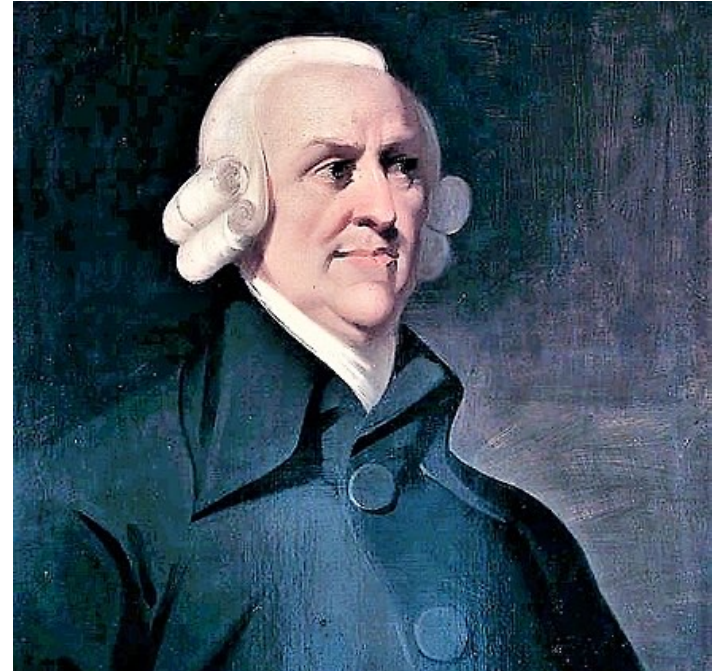
There was nothing naive about his question, because the answer ("nobody is in charge"), when one thinks carefully about it, is astonishingly hard to believe. Only in the industrialised West have we forgotten just how strange it is.

- Paul Seabright (2010): *The Company of Strangers:
A Natural History of Economic Life.*

Adam Smithin vastaus

“It is not from the benevolence of the butcher, the brewer, or the baker that we expect our dinner, but from their regard to their own self-interest.”

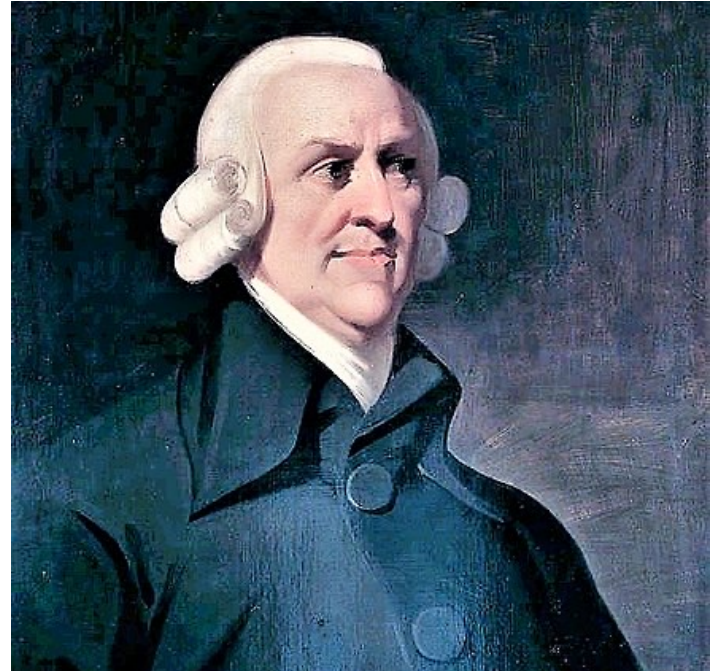
- Adam Smith (1776): *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*

Adam Smithin vastaus

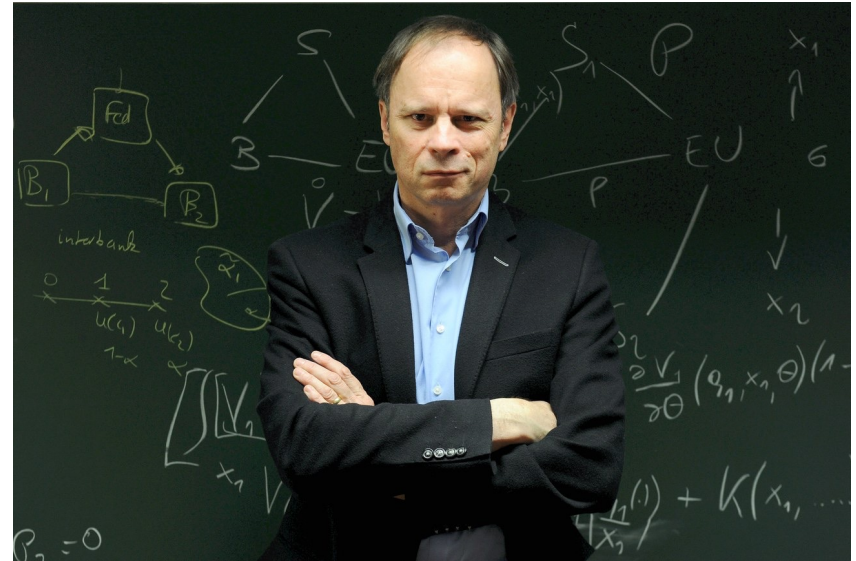
“[...] he intends only his own gain, and he is in this, as in many other cases, led by an invisible hand to promote an end which was no part of his intention. Nor is it always the worse for the society that it was not part of it. By pursuing his own interest he frequently promotes that of the society more effectually than when he really intends to promote it.”

- Adam Smith (1776): *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*

Nyansoidumpi näkemys

“Economists have long extolled the virtues of markets. Unfettered competition protects consumers from the political influence of lobbies and forces producers to deliver products and services at cost. Alas, competition is rarely perfect, markets fail, and market power—the firms’ ability to raise price substantially above cost or to offer low quality—must be kept in check.”

- *Jean Tirolen Nobel-luennon ensimmäiset lauseet, 2014*

Miksi tämä on tärkeää?

Somehow all of the activities seem to get coordinated. There's a taxi to get you to the airport. There's butter and cheese for lunch on the airplane. There are refineries to make the airplane fuel and trucks to transport it, cement for the runways, electricity for the escalators, and, most important of all, passengers who want to fly where the airplanes are going. [...] if you are in a mood to be amazed, it can amaze you that the system works at all. Amazement needn't be admiration: **once you understand the system you may think there are better ones, or better ways to make this system work.**

- Thomas Schelling (1978): *Micromotives and Macrobehavior*

Tänään

Johdanto

Kurssin käytännön järjestelyt

Taloudellisen kehityksen suuri kuva

- pari motivoivaa aikasarjaa
 - *ei kattava esitys taloudellisesta kehityksestä!*

Ricardolainen malli

- vaihtoehtoiskustannus
- suhteellinen etu

B. Käytännön järjestelyt

Tämä kurssi

Kurssin kotisivut

- mycourses.aalto.fi -> omat kurssini -> taloustieteen perusteet
- opetusmateriaali, harjoitukset, harjoitusten palautus

Kurssikirja

- CORE: Talous (luvut 1-17)
 - luettavissa ilmaiseksi osoitteessa www.core-econ.org/the-economy/fi/

Luennot

- auttavat kurssikirjan ymmärtämisessä
- sisältävät asioita kirjan ulkopuolelta
- ”vierailijaluennot” osana harjoitustehtäviä
 - *Osmo Soininvaara, Essi Eerola, Matti Liski, Martti Hetemäki*

Tämä kurssi

Tentti

- 85% arvosanasta
- yhdistelmä monivalintatehtäviä ja ”esseitä”
 - *open-books, etänä, kova aikapaine*

Harjoitukset

- 15% arvosanasta, tärkein tapa valmistautua tenttiin
- palautetaan ja vertaisarvioidaan MyCoursesissa (seuraava dia)

Pienryhmät

- syventävät luentoja, pienessä ryhmässä helpompi keskustella
- osa ryhmistä lähiopetuksena, osa etänä
 - *ryhmäjako tehdään pian lähtevän kyselyn perusteella*

Harjoitusten vertaisarviointi

Pisteiden saaminen harjoituksista edellyttää, että arvostelet oman ja kahden muun opiskelijan vastaukset

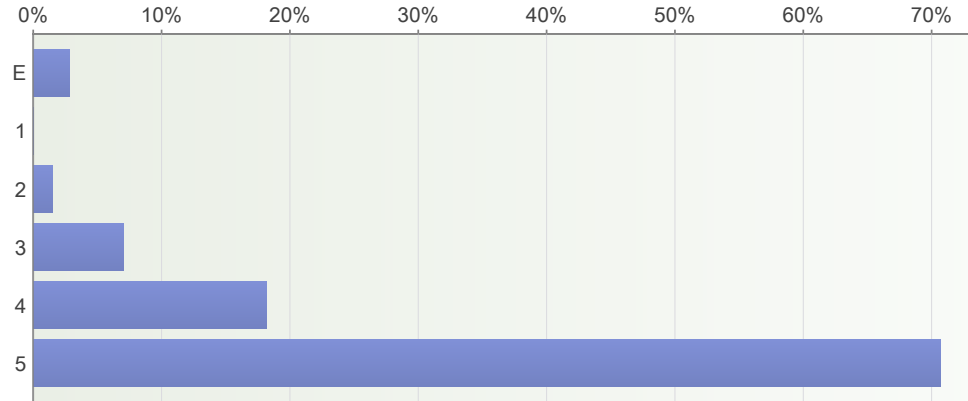
- toteutus ”kaksoissokkona” MyCoursesissa mallivastausten avulla
- palautuksessasi ei saa olla tunnistetietoja

Harjoituspisteistä 40% tulee vertaisarviosi laadusta

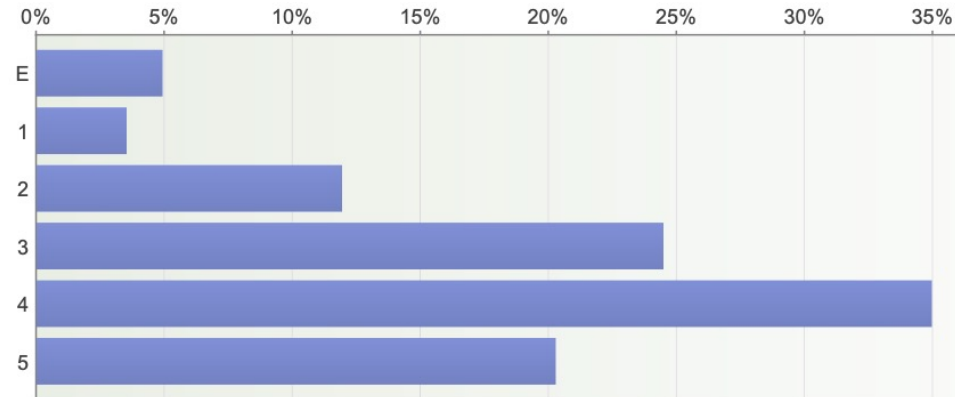
- mittaus: MyCoursesin algoritmi + pistotarkastukset + ilmiannot
- suuret epäoikeudenmukaisuudet korjataan, pieniä ei
- selvistä vedätysrytyksistä ja sikailuista rangaistaan julmasti
- **Nash-tasapaino: kaikki tekevät tämän huolellisesti**

12. Kurssin viikottaiset harjoitustehtävät tukivat oppimistani. E= Ei perusteita vastata, 1=Täysin eri mieltä, 2=Jonkin verran eri mieltä, 3=Ei samaa eikä eri mieltä, 4=Jonkin verran samaa mieltä, 5=Täysin samaa mieltä

Number of respondents: 143

15. Harjoitustehtävien vertaisarviointi tuki oppimistani.

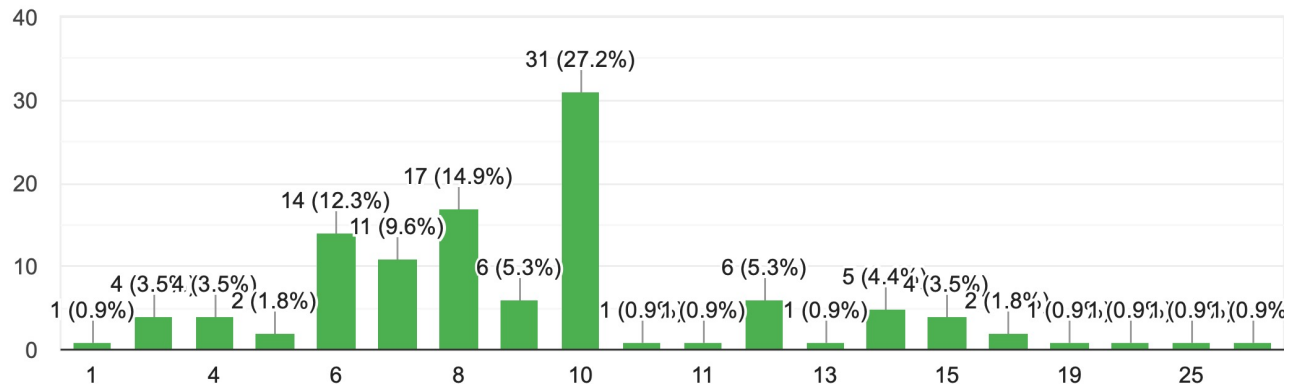
Miten saada hyvä arvosana?

Käytä opiskeluun tarpeeksi aikaa läpi koko kurssin

- 6 opintopistettä -> laskennallinen työaika 160 tuntia
 - *luennot ja pienryhmät $(18 + 5) * 1,5 = 34,5$ tuntia*
 - *-> tehtäville ja itsenäiselle opiskelulle varattu 125 tuntia (21 tuntia per viikko)*
- luennot rakentuvat edellisten varaan -> älä putoa kelkasta!

Kuinka monta tuntia arvioit käyttäneesi keskimäärin yhden harjoituskierroksen vastausten tekemiseen?

114 responses

Miten saada hyvä arvosana?

Käytä opiskeluun tarpeeksi aikaa läpi koko kurssin

- 6 opintopistettä -> laskennallinen työaika 160 tuntia
 - *luennot ja pienryhmät $(18 + 5) * 1,5 = 34,5$ tuntia*
 - > *tehtäville ja itsenäiselle opiskelulle varattu 125 tuntia (21 tuntia per viikko)*
- luennot rakentuvat edellisten varaan -> älä putoa kelkasta!

Keskity olennaiseen

- arvosana annetaan osaamisen perusteella
 - *työtuntien määrä ei ole itsetarkoitus -> käytä tuntisi tehokkaasti!*
- tavoitteena oppia tiivistämään ja soveltamaan
 - *tärkeää pystyä erottamaan oleellinen epäoleellisesta*
 - *luennot ja harjoitukset suunniteltu auttamaan näiden tunnistamisessa*

Miten saada hyvä arvosana?

Piirrä ja tee muistiinpanoja kynällä ja paperilla

- paras tapa oppia taloustiedettä
- älä käytä luennolla päätelaitteita
 - pyri tekemään muistiinpanoja käsin myös etänä

Valmistaudu ja kerta

- lue/selaa luennolla käsiteltävä luku ennen luentoa
- varmista jokaisen luennon jälkeen että ymmärrät keskeiset asiat
- hyödynnä kurssikirjan interkatiivisia kuvia ja tehtäviä

Tee harjoitukset tosissasi

- tehokas tapa varmistaa, että osaat vaadittavat asiat

Palautteen saanti ja antaminen

Kurssille ilmoittautunut 500+ opiskelijaa

- haaste vuorovaikutukselle normaalioloissakin

Palaute teille

- harjoitukset, pienryhmät, massasähköpostit, tentti

Kysymykset, kommentit, palaute teiltä

- tiiviit kysymykset ja kommentit hyvin tervetulleita luennon aikana
- etäosallistujien kysymykset chatin kautta (assistentti moderoi)
- MyCourses: keskustelupalsta + pari kyselyä kurssin aikana
 - *suorat viestit opetustiimille MyCoursesin kautta*
 - *sähköpostit minulle vain poikkeustilanteissa*

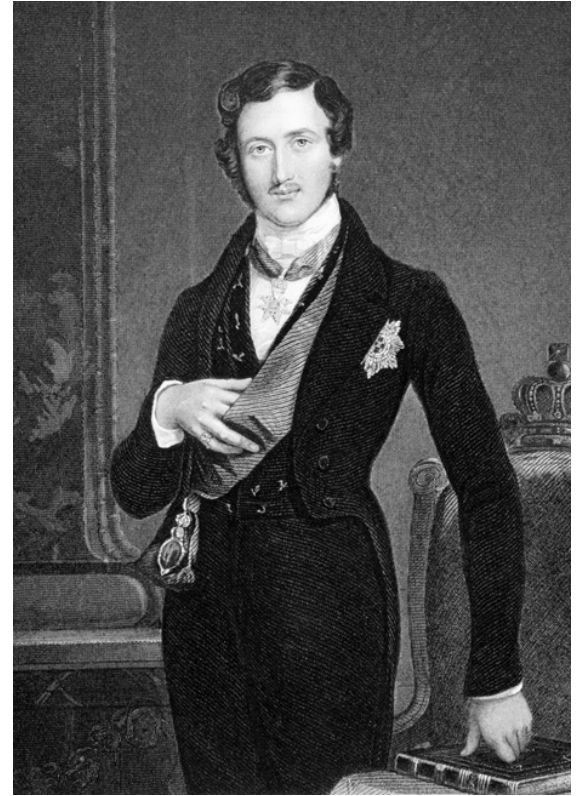
Kurssin rakenne

Vko	Aihe
1	ma: Johdanto ti-ke: Valinta niukkuuden vallitessa
2	ma: Strategiset valinnat ti: Instituutiot ja allokaatiot ke: Yritys ja työntekijät
3	ma: Yritys ja asiakkaat ti-ke: Kilpailulliset markkinat
4	ma: Työmarkkinat ti: Ulkoisvaikutukset ke: Lainaaminen, säästäminen ja pankit
5	ma: Suhdannevaihtelut ja kerroinvaikutukset ti: Finanssipolitiikka ke: Rahapolitiikka
6	ma: Suuri lama, stagflaatio ja finanssikriisi ti: Teknologinen kehitys ja talouskasvu ke: Kertaus ja tenttiin valmistautuminen

C. Taloudellisen kehityksen suuri kuva

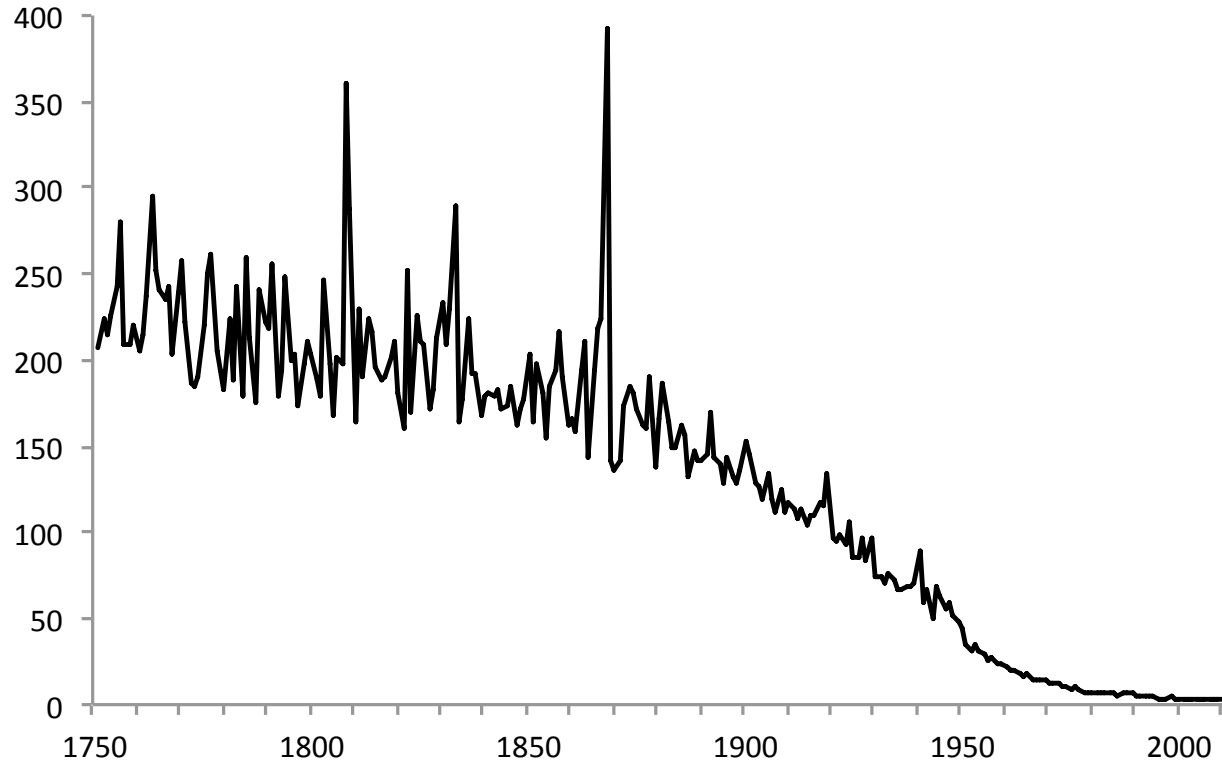
Prinssi Albertin ennenaikainen kuolema

Prinssi Albert, kuningatar Viktorian puoliso, kuoli 42-vuotiaana vuonna 1861. Todennäköinen kuolinsyy oli saastunesta juomavedestä tarttunut lavantauti. Se oli yleinen sairaus 1800-luvun kaupungeissa, jolta kuninkaallisetkaan eivät olleet turvassa. Nykyään köyhinkin suomalainen välttyy lavantaudilta juomaveden kloorauksen ja hyvän viemäroinnin ansiosta. Lavantautia esiintyy yhä köyhemmissä maissa ja siihen kuolee vuosittain noin 150 000 ihmistä.

Imeväiskuolleisuus Suomessa 1750-2011

Alle 1-vuotiaana kuolleet lapset 1000 syntynyttä lasta kohti

Bruttokansantuote (BKT)

Kotimaisen tuotannon arvo

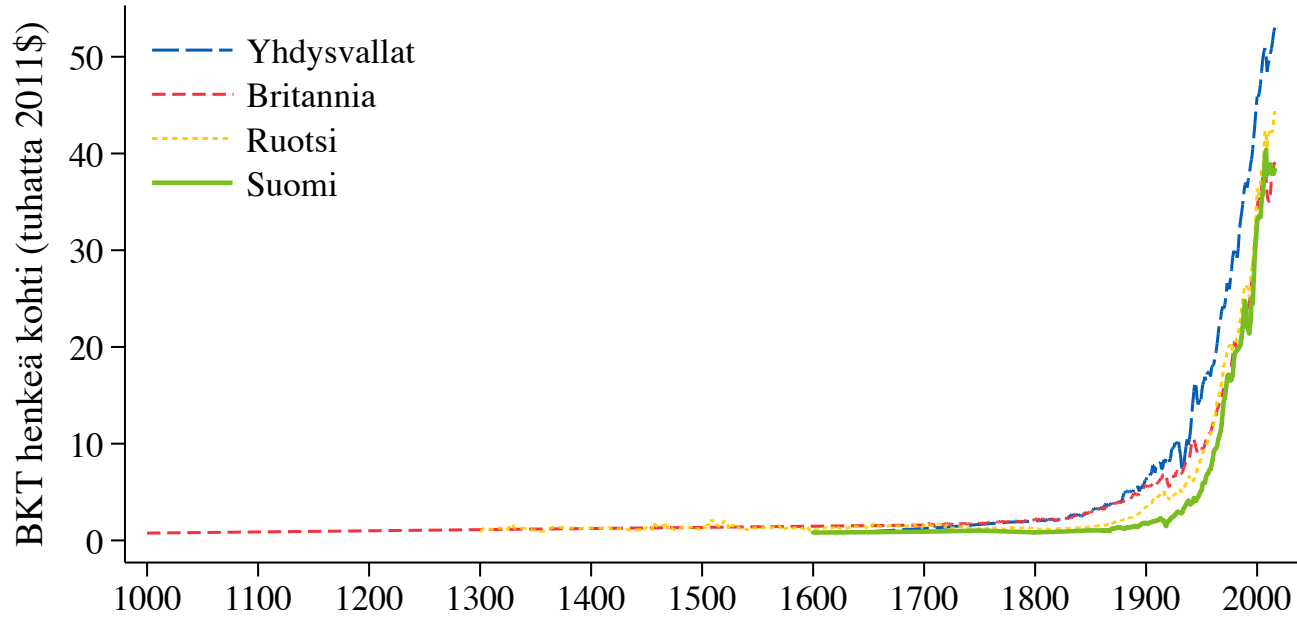
- maassa toimivien tuotantoyksiköiden vuoden aikana tuottamien tavaroiden ja palvelujen (lopputuotteiden) markkina-arvo
 - *ml. arvio harmaan talouden ja rikollisen toiminnan markkina-arvosta*
- ei sisällä kotityön arvoa eikä ympäristöhaittoja
- BKT henkeä kohti = $BKT / \text{maan väkiluku}$

Epätäydellinen hyvinvoinnin mittari

- mutta korreloi voimakkaasti monen muun mittarin kanssa
 - *tästä lisää harjoituksissa ja luennolla 13*

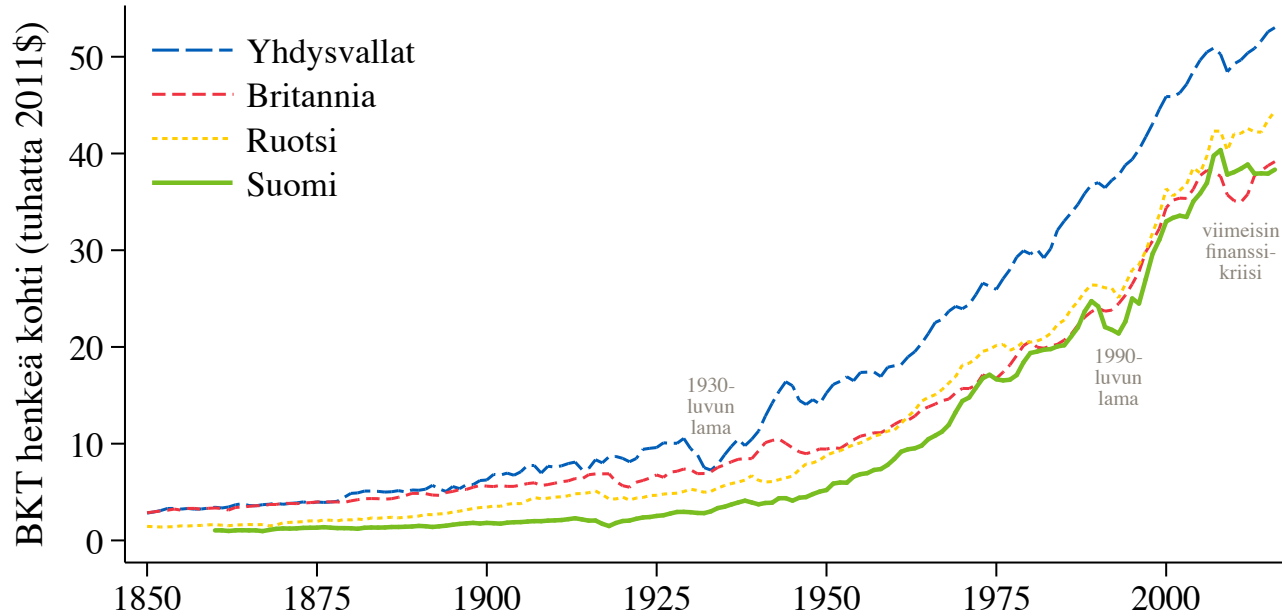
Bruttokansantuote henkeä kohti

(aka "historian lätkämäila")

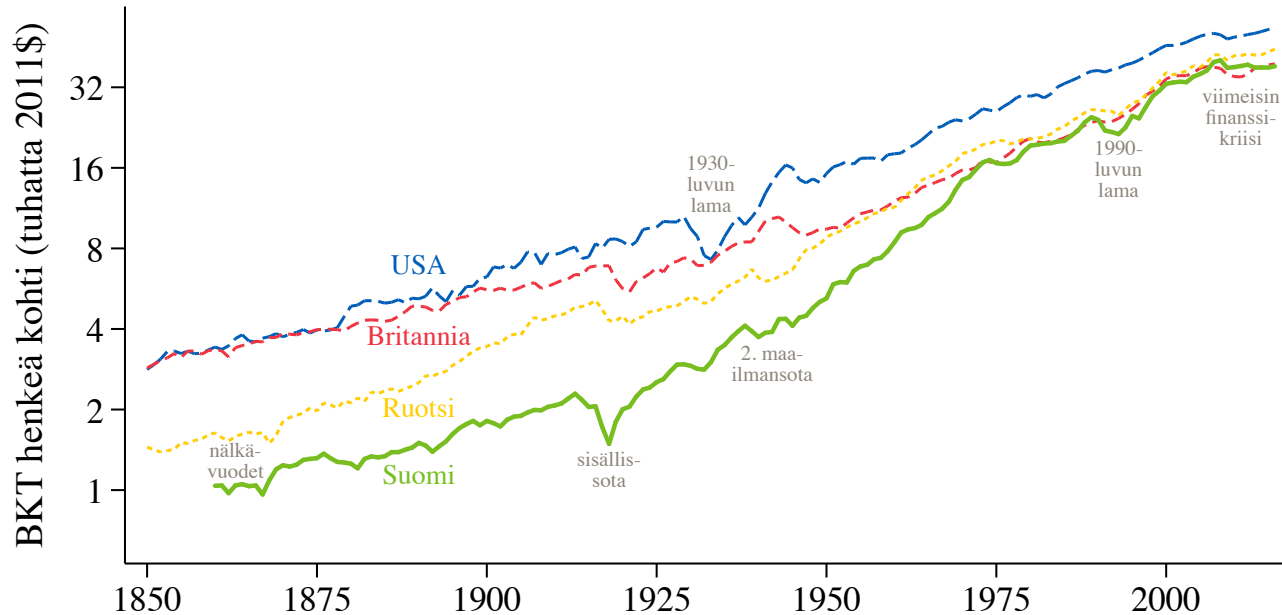
Bruttokansantuote henkeä kohti

(sama data kuin edellisessä kuvassa, mutta vain vuodesta 1850 lähtien)

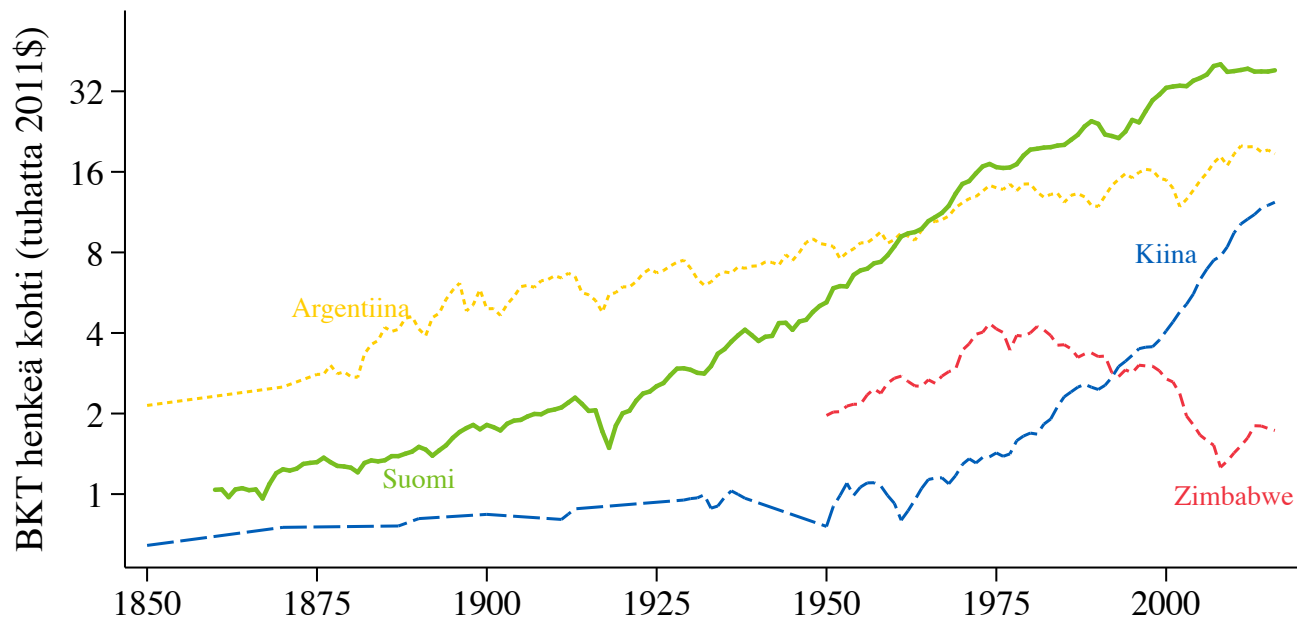
Bruttokansantuote henkeä kohti

(sama data kuin edellisessä kuvassa, mutta logaritmisella asteikolla)

Bruttokansantuote henkeä kohti

(sama kuva kuin edellinen, mutta eri mailla)

D. Vaihtoehtoiskustannus, suhteellinen etu ja erikoistuminen

Mistä nämä muutokset johtuvat?

Edellä esitetty taloudellinen kehitys voi johtua (ainakin)

- henkisen ja fyysisen pääoman kasaantumisesta
- teknologian ja instituutioiden kehityksestä
- kaupankäynnin (erikoistumisen) lisääntymisestä

Seuraavaksi: kaupankäynti ja erikoistuminen

- mukailtu versio David Ricardon (1817) ”On the Principles of Political Economy and Taxation” argumentaatiosta

Ajatusleikki

Ajatellaan kuvitteellista maailmaa, jossa on ainoastaan

- kaksi maata (Englanti ja Portugali)
- kaksi tuotetta (kangas ja viini)
- yksi tuotannontekijä (työ)
 - Englannilla käytettävissä 18 000 tuntia työtä vuodessa, Portugalilla 8 000

Oletetaan että kankaan ja viinin tuotanto vaatii eri määrän työtä eri maissa:

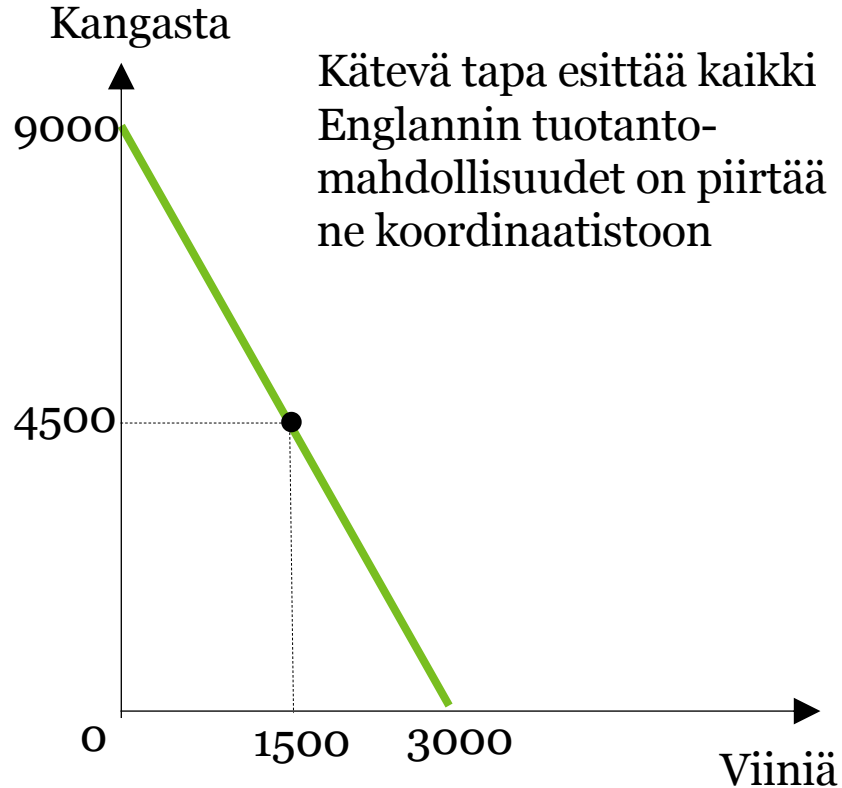
	Kangas	Viini
Englanti	2 h / metri	6 h / tynnyri
Portugali	1 h / metri	2 h / tynnyri

Nämä ovat mallin oletukset. Kannattaako Englannin niiden vallitessa tehdä Portugalin kanssa vapaakauppasopimus?

Englannin tuotantomahdollisuudet

Annettuna edellä oletettu tuotantoteknologia ja 18 000 tuntia työaika, Englanti voi tuottaa esim. tällaisia yhdistelmiä kangasta ja viiniä:

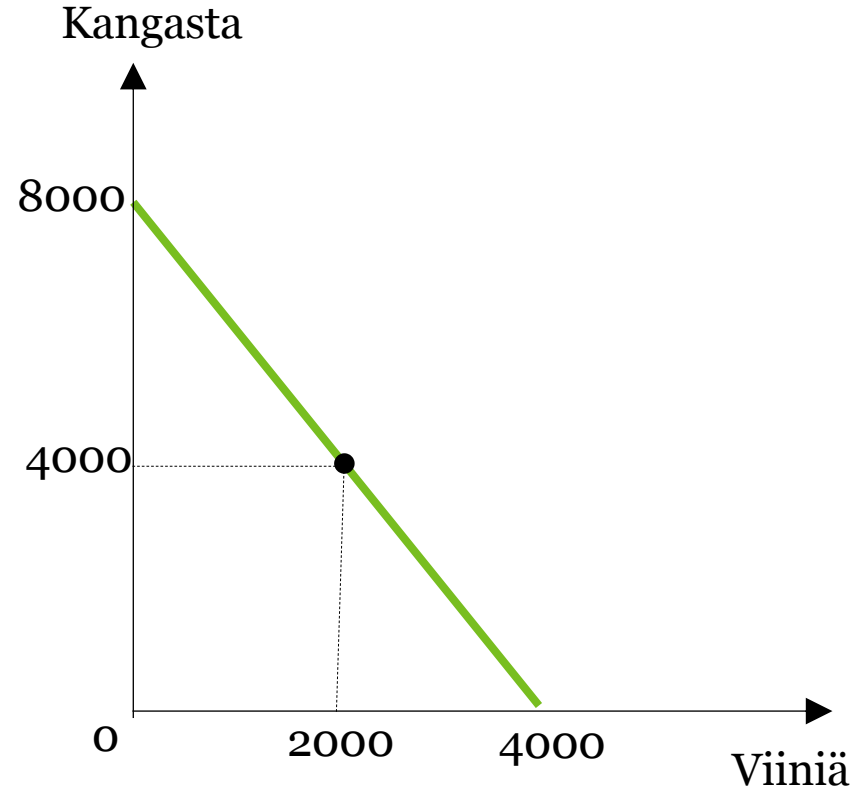
Kangasta	Viiniä
9000	0
4500	1500
0	3000

Portugalin tuotantomahdollisuudet

Vastaavasti Portugali voi tuottaa 8 000 tunnillaan esim. tällaisia yhdistelmiä:

Kangasta	Viiniä
8000	0
4000	2000
0	4000

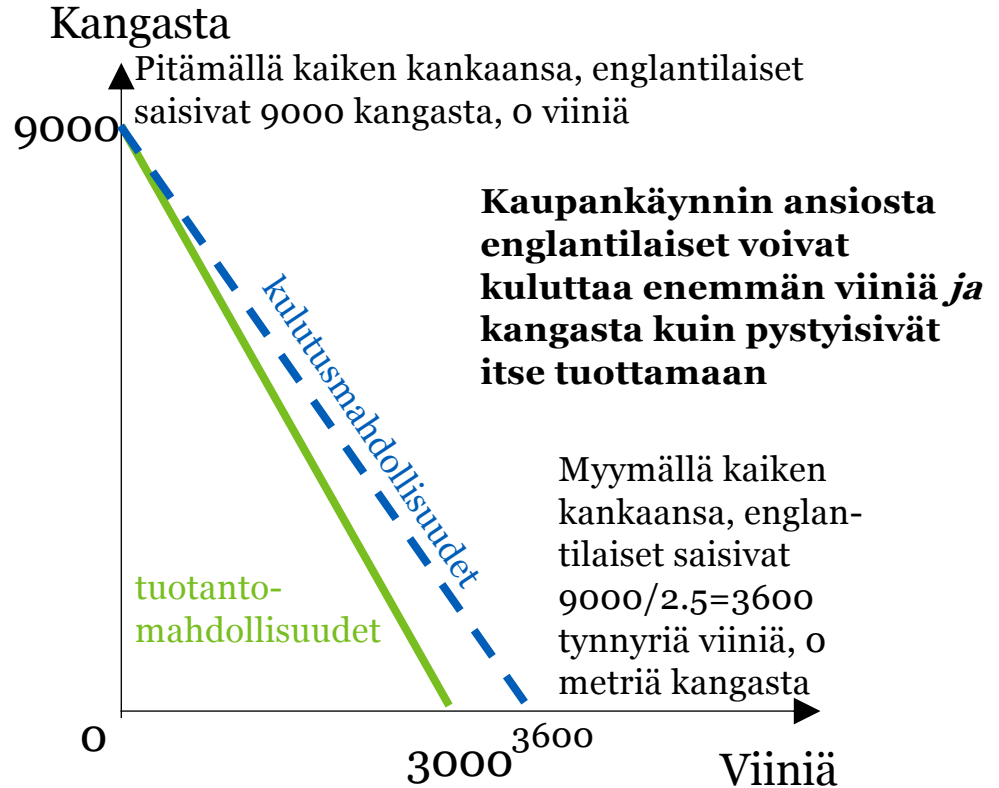

Kaupankäynti ja kulutus

Jos Englanti tuottaa kaiken kuluttamansa itse, tuotantomahdollisuudet = kulutusmahdollisuudet.

Entä jos englantilaiset erikoistuisivatkin kankaan tuotantoon ja vaihtaisivat siitä osan viiniin?

Oletetaan vielä, että portugalilaiset olisivat valmiita vaihtamaan tynnyrin viiniä 2,5 metriin kangasta.

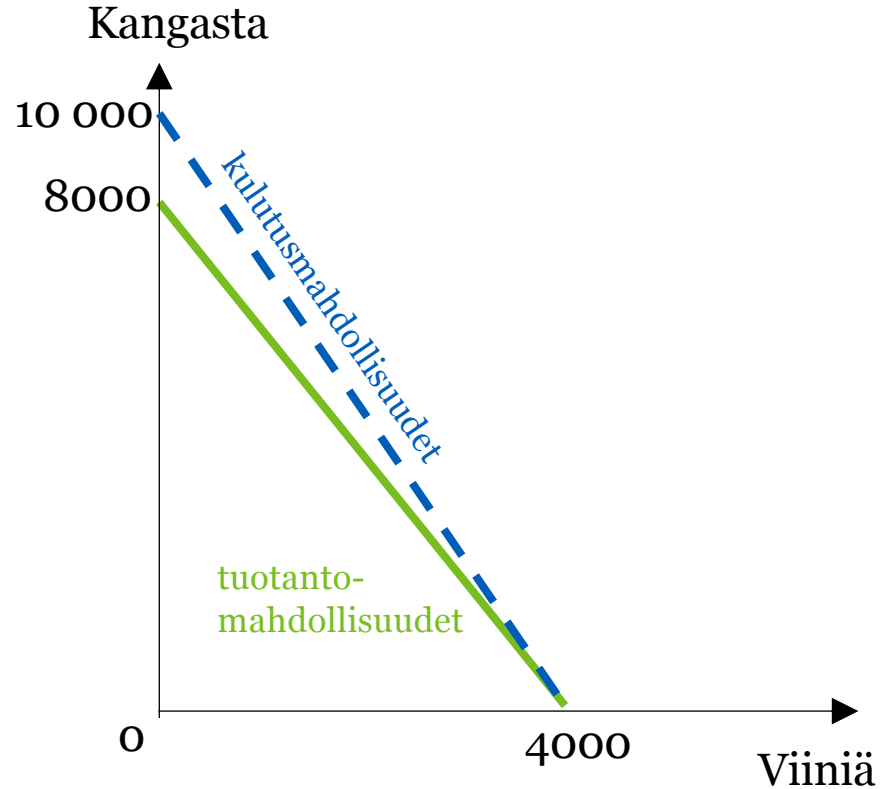

Portugalin tuotantomahdollisuudet

Jos portugalilaiset erikoistuvat viinin tuotantoon ja myyvät sitä englantilaisille hintaan 2,5 metriä / tynnyri, heidänkin kulutusmahdollisuutensa paranevat.

Kaupankäynti hyödyttää molempia osapuolia.

Miksi?

Vaihtoehtoiskustannus

Itse tuotettu viinitynnyri maksaa Englannille 3 metriä kangasta

- viinitynnyrin tuottaminen vaatii kuusi tuntia työtä
 - *tällä panoksella olisi saanut aikaan kolme metriä kangasta*
- tämä on viinin **vaihtoehtoiskustannus**: mitä englantilaiset olisivat saaneet jos olisivat jättäneet yhden tynnyrin valmistamatta
- kaupankäynti on englantilaisille kannattavaa, jos he voivat vaihtaa alle kolme metriä kangasta yhteen viinitynnyriin

Viinin vaihtoehtoiskustannus Portugalille on 2 metriä kangasta

- Portugalin tuotantoteknologialla viinitynnyrin tuottaminen vaatii kaksi tuntia työtä, millä olisi saanut aikaan kaksi metriä kangasta
 - kaupankäynti portugalilaisille kannattavaa jos saavat viinitynnyristä enemmän kuin kaksi metriä kangasta
-

Suhteellinen etu

Maalla on suhteellinen etu sen tuotteen valmistuksessa, jossa sillä on matalin vaihtoehtoiskustannus

- sama logiikka pätee ihmisiin, yrityksiin, alueisiin...
- jokaisella on aina suhteellinen jossakin
 - *vaikka olisit kaikessa totaalisen surkea!*

Markkinat mahdollistavat erikoistumisen

- kokonaistuotanto maksimoituu kun kaikki keskittyvät oman suhteellisen etunsa hyödyntämiseen
 - *ajattele jos jokaisen pitäisi tuottaa itse kaikki mitä kuluttaa*
- skaalaedut ja työssä oppiminen nostavat myös tuottavuutta
 - *nämä jätetty pois edellä käsitellystä mallista*

Yhteenveto

Opiskele tosissasi

- luennot rakentuvat edellisten varaan: pysy mukana!
- harjoitustehtävät paras tapa pysyä mukana (ja valmistautua tenttiin)

Keskeiset käsitteet: vaihtoehtoiskustannus ja suhteellinen etu

- kaikella on vaihtoehtoiskustannus
 - *“There is no such thing as free lunch”*
- kaikilla on suhteellinen etu *jossakin*

Markkinat mahdollistavat erikoistumisen

- kokonaistuotanto maksimoituu kun kaikki keskittyvät oman suhteellisen etunsa hyödyntämiseen